

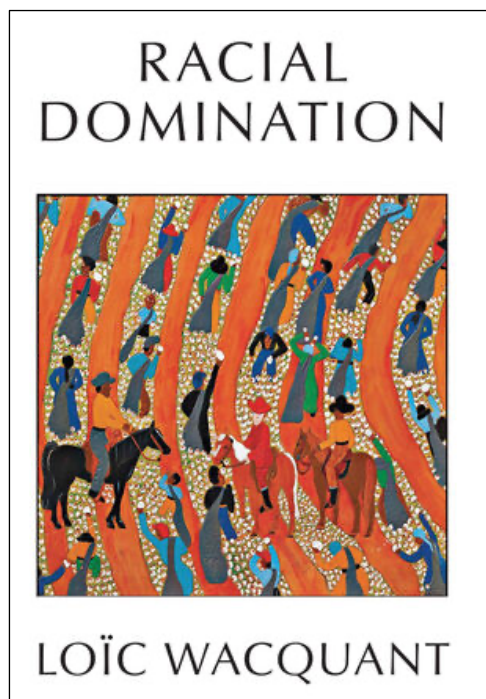
Wacquants nyklassiker om etnoracial dominans

Anmeldelse af Carsten Sestoft

Loïc Wacquant, *Racial Domination*. Polity Press, 2024, 498 sider.

Wacquants nye bog om race og racisme ligner allerede fra udgivelsen i juni 2024 en klassiker i sociologien for det 21. århundrede. Den er ikke alene den tykkeste bog, han har udgivet, men har også en fræsende energi i forsøget på at erstatte den velmenende amerikanske tænkning om racisme med bedre teoretisk og empirisk funderede modeller for forståelse af etnoracial dominans. Problemet ved den amerikanske venstrefløjsdoxa er for Wacquant, at den ofte sætter normativitet over erkendelse, hvor han med Weber ønsker at fastholde, at sociologiens bidrag til social retfærdighed kun kan gå gennem erkendelsen af, hvordan tingene er, og ikke hvordan de burde være.

Redskaberne til dette opgør er en helt overvældende mængde teoretiske tekster og historisk materiale fra hele verden, som handler om majoriteters behandling af minoriteter og kriterier for race. Alene litteraturlisten er på 67 sider, og der er 17 siders indeks. Bogen indeholder fire store kapitler, hvoraf de to første er teoretiske og modelbyggende, mens de to sidste er empiriske og historiske. Det ene af de historiske kapitler handler om Jim Crow-regimet i USA's sydstaten fra slutningen af 1800-tallet til borgerretsbevægelsen i 1960'erne. Det karakteriseres med rette som en kasteterrorisme, for selv om man kender mange

aspekter af dette regime fra litteratur over film til jazz, er det i Wacquants fremstilling alligevel markant værre, end i hvert fald jeg havde forstået; terrorisme er ingen overdrivelse, selv om ordet her dækker majoritetssamfundets behandling af afroamerikanere efter slaveriet. Det andet historiske emne er en genskrivning af hans studier af sammenhængen mellem ghettoer og fængsler i USA og med fremskreden urban marginalitet: Ghettoer kommer mere til at ligne fængsler, og fængsler kommer mere til at ligne ghettoer.

De teoretiske udredninger lægger ud et indledende afsnit, kaldet *Problemstellung* (er vi nu også begyndt at tale tysk?), om de tre kilder til bogens videnskabssteoretiske forudsætninger:

- Bachelards konstruktivisme baseret på bruddet med epistemologiske forhindringer og på epistemologisk årvågenhed
- Weber, som ud over idealtypebegrebet leverer en forståelse af race som en undertype af etnicitet, der erfares som identificering, når man selv foretager den, og som kategorisering, når den påtrykkes udefra
- Bourdieu forstået på wacquantsk vis som tænkere af socialt rum og symbolsk magt eller vold

I dette indledende kapitel gennemgår han også sin forståelse af begrebet dominans i diskussion med Bourdieu, Weber og Foucault på nogle få sider (16-29), som er lige så tankevækkende som kompakte. Han skriver, at "domination is constitutive of race as a social principle of vision and division". Race indgår således altid i en kontekst med undertrykkelse, og racebegrebet har kun mening i en form for racisme, herunder den omvendte form, man finder i den amerikanske venstrefløjs måde at tale om race på, som er tæt på at være lige så essentialistisk som den undertrykkende racisme: "Indeni alt for mange racekonstruktivister er der en raceessentialist, som kæmper for at komme ud", som han skriver side 49. Ekspliciteringen af det videnskabssteoretiske ståsted, som der ikke er så meget nyt ved for tidligere læsere, er formentlig dikteret af, at Wacquant med denne bog og dette emne skriver sig ind i nye konfliktuelle debatter, hvor han placerer sig noget på tværs og dermed kan have god grund til at gøre sit teoretiske grundlag mest muligt transparent, så kritikken kan begynde på et oplyst niveau.

Dernæst foretager han en teoretisk *reframing* af racespørgsmålet i bogens første store kapitel, som er en udvidet version af artiklen "Hvordan løser vi problemet med 'race' i det 21. århundrede?", som undertegnede har oversat til *Social kritik* nr. 167 (2022-23). Wacquant opererer ligesom Weber meget med systematiske nummererede opregninger af de relevante emner. Der er således fem skridt: Racial dominans må historiseres, den må følges overalt i verden, USA må vippes af pinden som det privilegerede sted og eksempel for racetænkning, det er nødvendigt at droppe anklagelogikken og skyldspåleggelsen. Så kan man nå frem til det femte punkt, som er, at race er fornægtet etnicitet, som må udsættes for et dobbelt brud, så man kan se, at race beror på etnicitet, men fornægter dette ved at naturalisere den, således at naturaliseringen må medinddrages for at forstå, hvordan forholdet mellem etnicitet og race er karakteriseret af vaghed og et kontinuum mellem frivillig identificering og påtvunget kategorisering udefra.

Wacquant opstiller i det andet store teoretiske kapitel en model for racial dominans, som er karakteriseret ved fem elementære former for etnoracialt herredømme: Det opererer ved kategorisering, diskrimination, segregering, afsondring (*seclusion*) og vold, som eksemplificeres historisk og geografisk. De fem begreber er tydeligvis idealtyper i Webers forstand, dvs. redskaber til at tænke med, som har rod i observation og empiri, men underkastes en form for logisk variation, der potentielt kan indfange alle aspekter af fænomenet. Fx siger han, at diskrimination både kan være positiv og negativ, og at den også kan være legitim og meningsfuld (fx mht. stemmeret eller kørekort). Sådanne overvejelser om de logisk mulige varianter i, at grupper sætter skel mellem grupper, kan bruges til at præcisere, at race-diskrimination er et skel, som opleves som uretfærdigt og illegitimt af den eller de grupper, det går negativt ud over. Han illustrerer i øvrigt ofte sine teoretiske modeller med grafiske fremstillinger, som fungerer godt som mnemotekniske redskaber.

Det interessante ved denne femfoldige model for etnoracial dominans er, at den ikke afhænger af grundlaget for dominansen (side 155). Det betyder, at modellen lige så vel kan anvendes på dominans baseret på klasse, seksualitet eller køn som på race. Sagt på en anden måde indebærer modellen, at der ikke er brug for en specifik teori om racedominans, men at modellen for etnoracial (etc.) dominans kan integreres i en almen teori, som Wacquant kalder en teori om agonistisk gruppedannelse. Agonistisk gruppedannelse handler om kamp mellem etniske grupper om herredømme, som fx sættes i værk ved at naturalisere eksisterende (eller eventuelt ikke-eksisterende) forskelle mellem grupperne som raceforskelle. Det handler således om at undersøge, hvordan klassifikation (det symbolske) bliver til stratifikation (også på et materielt plan), dvs. en lagdeling af dominerende og dominerede.

Set på den måde opløser racebegrebet sig i bogen, i en grad, så man kan (fejl)læse den som en relativisering af den vestlige, hvide skyld i al racisme, som er udgangspunktet for meget af den anklagende amerikanske og vestlige racetænkning. Wacquants idé er lige så lidt at uddele tilgivelse som skyld, så ideen er mere, at det ikke er muligt at konstruere et videnskabeligt racebegreb, og at en sociologisk kortlægning af, hvad race vil sige, kun kan forsøge at genskrive problematikken i andre termer og dermed de facto opløse race som videnskabeligt begreb for at få en mere virkelighedstro forståelse af, hvordan uretfærdighed, diskrimination og undertrykkelse i forholdet mellem etniske grupper fungerer. Som han skriver med en mærkelig sammensat metafor, handler det om den delikate og paradoksale operation at bortoperere kategorien race fra den teoretiske værktøjskasse, samtidig med at man fastholder fokus på fænomenet som én blandt flere varianter af agonistisk gruppedannelse med grundlag i dialektikken mellem klassifikation og stratifikation (side 355-56). Sagt på en anden måde er racebegrebet snarere i vejen for en reel forståelse af den diskrimination, segregering og vold, som etnoracial dominans påfører grupper, end et egnet middel til at reducere den.

Tætheden i disse to teoretisk diskuterende og modelbyggende kapitler er temmelig høj, så det er ikke nogen letlæst bog. Den er ikke let at bide skeer med, men forlader sig på den diskussionsstrategi, som Bourdieu også opererede med, nemlig at hvis man er virkelig velforberedt, kan man også tillade sig en vis (sommestider høj) grad af arrogance. Man kan måske minde om, at Bourdieu og Wacquant sammen angreb USA's intellektuelle dominans

i artiklen "The Cunning of Imperialist Reason", hvis franske version (i *Actes de la recherche en sciences sociales* nr.121-22) i 1998 ikke gav anledning til andet end tilfredshed hos dem, der kunne læse den, mens den engelske version i 1999 efter sigende skabte en del opstandelse (*Theory, Culture and Society*, 16(1)). Det er måske ikke en strategi, som umiddelbart vinder mange venner, især ikke når man som Wacquant kritiserer begreberne om intersektionalitet, struktural racisme, racial capitalism eller afropessimisme. Sidstnævnte repræsenteres af Frank B. Wilderson III's bog af samme navn fra 2020, og den er da også ret så forbløffende, som det fremgår af Vinson Cunninghams anmeldelse i *The New Yorker*. Strukturel racisme og intersektionalitet forekommer imidlertid betydeligt tættere på den relationelle og strukturelle tænkning, som Wacquant har med fra Bourdieu, så måske ville en mere pædagogisk og imødekommende kritik have fungeret bedre her? Men det han siger, er egentlig blot, at fx udtrykket 'strukturel' alt for ofte erstatter den empiriske undersøgelse af fænomenet, som det burde have været begyndelsen på, men i praksis lukker ned for.

Bogen kan læses som en eksemplarisk måde at gå til et sociologisk problemfelt på, selv om projektets omfang næsten er for stort til at have eksemplarisk værdi, fordi det er svært at forestille sig, at nogen i virkeligheden kan beherske et så omfattende korpus af viden og teori – og så endda ikke en gang som kronen på et livsværk, men som en slags biprodukt af hans langvarige interesse for amerikanske ghettos og fængselssystemer og hans position som fransk inspireret forsker, der har uddannet sig og arbejdet i USA gennem snart fyrre år.

Et særligt spørgsmål kunne være, hvad man kan bruge bogen til i Danmark. Hvordan kan den gøre én klogere på racisme i Danmark? Wacquant foreslår i forlængelse af Moses Finleys skelnen mellem ægte slavesamfund og samfund med slaver, at man kan skelne mellem raceopdelte samfund (typisk Sydafrika under apartheid) og samfund med racer. Norge nævnes af Wacquant som eksempel på et samfund med race. Det samme må antagelig gælde Danmark, hvor der i stedet for samer er grønlandere og de samme primært muslimske indvandrere og flygtninge og deres efterkommere fra en bred vifte af lande. Bortset fra i ghettoloven er der ikke megen formel diskrimination af etniske minoriteter i Danmark (formel diskrimination er for mig at se begyndelsen på et racesamfund), men en del "mikrodiskrimination", som Wacquant kalder de rutinemæssige forulempelser, som etniske danskere føler sig kaldet til at udøve over for etniske minoriteter i bussen, på gaden eller i køen til klubber. Dertil kommer en høj grad af segregation i boliger, uddannelse og ægteskab, som også har en klassesdimension, der gør racismen mindre entydig.

Først og fremmest vil Wacquants teoretiske ordning kunne bidrage til en oprydning i mange af de debatter, som føres i Danmark. Som al ægte universalisme kan den bruges både til angreb på og forsvar for både det ene og det andet synspunkt på grupper og gruppedannelse.